

יצחק-לייב פרץ

מקובלים

אין די שלעכטע צייטן פֿאַלט אַפֿילו תורה – די בעסטע סחורה.

פֿון דער לאַשציווער ישיבֿה איז מער נישט געבליבן נאָר דער ראש-ישיבֿה – ר' יעקל – מיט איין איינציקן תלמיד.

דער ראש-ישיבֿה איז אַן אַלטער דאַרער ייד, מיט אַ לאַנגער צעשויבערטער באָרד, מיט אַלטע, אויסגעלאַשענע אויגן; למד, זיין געליבטער תלמיד, איז אַ יונגערמאַן, אויך אַ דאַרער, אַ הויכער, אַ בלאַסער מיט שוואַרצע געקרייזלטע פאות, ברענענדיקע, שוואַרצע, אונטערגעשלאָגענע אויגן, פֿאַרברענטע ליפֿן, און אַ ציטעריקן שפיציקן גאָרגל; ביידע, מיט "אויפֿגעכראַשעטע" הערצער, אָן העמדער, ביידע אין לאַכעס; דער ראש-ישיבֿה שלעפט קוים נאָך אַ פֿאַר פֿויערישע שטיוול, דער תלמיד אָן זאָקן פֿאַלן די שוסטער-שיד אַראָפֿ פֿון די פֿיס. –

דאָס איז געבליבן פֿון דער באַרימטער ישיבֿה!

דאָס פֿאַראַרעמטע שטעטל האָט אַלע מאָל ווייניקער געשיקט עסן, געגעבן טעג; זענען זיך די אַרעם-בחורים צעקראָכן! ר' יעקל אָבער וויל שוין דאָ שטאַרבן, און זיין תלמיד – לייגן אים די שערבלעך אויף די אויגן.

און זיי ביידע ליידן אויך אַ מאָל הונגער. פֿון ווייניק עסן קומט ווייניק שלאָפֿן, פֿון גאַנצע נעכט נישט שלאָפֿן און נישט עסן – אַ חשק צו קבלה!

ממה נפשך – דאָרף מען אויף-זיין גאַנצע נעכט און הונגערן גאַנצע טעג, – לאַז מען כאָטש דערפֿון אַ נוצן האָבן, זאָל כאָטש זיין:

תעניתים מיט סיגופים, זאָלן זיך כאָטש עפֿענען אַלע טויערן פֿון דער
וועלט מיט סודות, רוחות און מלאכים!

און זיי לערנען שוין קבלה אַ צייט!

אַצינד זיצן זיי ביים לאַנגן טיש, איינע אַליין. ביי יעדן איז אַצינד נאָך
מיטיק, ביי זיי איז נאָך פֿאַר פֿרישטיק. זיי זענען דאָך געווינט
דערצו. – דער ראש-ישיבֿה פֿאַרגלייזט די אויגן און רעדט; דער
תלמיד זיצט אונטערגעשפּאַרט אויף ביידע הענט מיטן קאָפּ און
הערט –

– אין דעם זענען דאָ – זאָגט דער ראש-ישיבֿה – אַ סך בחינות:
איינער קען אַ שטיקל, איינער אַ האַלבן, איינער אַ גאַנצן ניגון. –
דער רבי, זי"ל, האָט געקענט אַ גאַנצן ניגון, אַפֿילו מיט אַ צושפּיל! –
איך (האָט ער צוגעגעבן טרויעריק) האָב קוים די זכיה צו אַ פיצעלע,
אַט אַזוי גרויס...

ער האָט אָפּגעמאַסטן אַ פיצל פֿון דעם פֿינגער און האָט ווייטער
געצויגן:

– עס איז פֿאַראַנען אַ ניגון, וואָס מוז האָבן ווערטער... דאָס איז נאָר
אַ נידעריקע בחינה... עס איז פֿאַראַנען אַ העכערע בחינה... אַ ניגון,
וואָס זינגט זיך אַליין, נאָר אָן ווערטער – אַ ריינער ניגון! נאָר דער
ניגון דאָרף נאָך האָבן אַ קול... און ליפּן דורך וועלכע עס גייט
אַרויס! און ליפּן – פֿאַרשטייטו – זענען דאָך גשמיות! און דאָס
קול אַפֿילו, עס איז אַן איידעלער גשמיות, גשמיות איז עס!

לאַז זיין, אַז דאָס קול שטייט אויף דער גרענעץ צווישן רוחניות און
גשמיות!

נאָר סיי ווי סיי דער ניגון, וואָס הערט זיך מיט אַ קול, וואָס הענגט
אָפּ פֿון די ליפּן, איז נאָך נישט ריין, נאָך נישט אין גאַנצן ריין... נאָך
נישט קיין אמתער רוחניות!...

דער אמתער ניגון אָבער זינגט זיך גאָר אָן אַ קול... עס זינגט זיך
אינעווייניק, אין האַרץ, אין די גדרים!

אָט דאָס איז דער סוד פֿון דוד המלכס ווערטער: "כל עצמותי תאמרנה" ... אינעם מאַרד פֿון די ביינער דאָרף זינגען, דאָרט דאָרף זיין דער ניגון – דער העכסטער שבח פֿאַר גאָט ברוך-הוא! דאָס איז נישט דער ניגון פֿון אַ בשר-ודם, דאָס איז קיין אויסגעטראַכטער ניגון! דאָס איז שוין אַ חלק פֿון ניגון, מיט וועלכן גאָט האָט די וועלט באַשאַפֿן, פֿון דער נשמה, וואָס ער האָט אַריינגעגאָסן אין איר...

און אַזוי זינגט די פמליא של מעלה! אַזוי האָט געזונגען דער "ייד", זכרוננו לברכה!

דעם לימוד האָט איבערגעהאַקט אַ צעשויערטער יונג מיט אַ שטריק אַרום די לענדן – אַ טרעגער. ער איז אַריינגעקומען אין בית-מדרש, אַנידערגעשטעלט אַ שיסל גריץ מיט אַ שטיקל ברויט אויפֿן טיש לעבן ראש-ישיבֿה, און מיט אַ גראָב קול געזאָגט: "ר' טעבל שיקט דעם ראש-ישיבֿה עסן!" און האָט זיך איבערגעדרייט, און, אַרויסגייענדיק, צוגעגעבן: "שפעטער וועל איך קומען נאָך דער שיסל!"

אַרויס, דורך דעם גראָבן טרעגער-קול, פֿון דער געטלעכער האַרמאָניע, האָט זיך דער ראש-ישיבֿה שווער אויפֿגעהויבן און איז נאָך שלעפּנדיק די גרויסע שטיוול, צוגעגאַנגען צום כיור זיך וואַשן.

גייענדיק, האָט ער ווייטער גערעדט, נאָר מיט ווייניקער התלהבות, און דער האָט אים פֿון זיין אָרט נאָכגעיאָגט מיט די אויפֿגעשפיצטע אויערן און ברענענדיקע פֿאַרחלומטע אויגן.

נאָר – זאָגט ווייטער ר' יעקל מיט אַ טרויעריקע שטימע – איך האָב אַפֿילו די זכיה נישט משיג צו זיין, אין וואָס פֿאַר אַ בחינה דאָס איז! אין וועלכן שער דאָס קומט! זעסטו, – גיט ער שוין מיט אַ שמייכל, – די סיגופֿים מיט די צרופֿים, וואָס מען דאָרף דערצו, די ווייס איך, און איך וועל זיי דיר נאָך אפֿשר היינט איבערגעבן!

דעם תלמיד קריכן שיר די אויגן אויס; ער האַלט אָפֿן דאָס מויל צו כאַפֿן יעדן וואָרט; נאָר דער רבי האַקט אָפֿ, ער וואַשט זיך, ווישט זיך די הענט, זאָגט "שאו ידיכם". גייט צוריק צום טיש און מאַכט, מיט ציטערדיקע ליפֿן, די "המוציא"...

מיט צידערדיקע דאָרע הענט הייבט ער אונטער די שיסל. די פאַרע
פֿאַרדעקט אים מיט אַ וואַרעמען דונסט דאָס בייניקע פנים; דערנאָך
שטעלט ער זי צוריק, נעמט דעם לעפֿל אין דער רעכטער האַנט, און
וואַרעמט די לינקע האַנד אין ראַנד פֿון שיסל. דערביי צעקוועטשט
ער מיט דער צונג אָן די גאָלע יאָסלעס די רעשט "מוציא" מיט זאָלץ.

אַנגעוואַרעמט דאָס פנים מיט די הענט, קנייטשט ער שטאַרק איין
דעם שטערן, ציט צוזאַמען די בלאַנע-בלאָע דאָרע ליפן, און הייבט
אָן בלאָזן!

ביי דער גאַנצער צייט האָט פֿון אים דער תלמיד קיין אויג נישט
אַראָפּגעלאָזט. און, בשעת דעם רבינס ציטערדיק מויל איז
אַנטקעגנגעלאָפֿן דעם ערשטן לעפֿל גריץ, האָט אים עפעס אָנגעכאַפט
ביים האַרץ; ער האָט זיך פֿאַרשטעלט דאָס פנים מיט ביידע הענט
און האָט זיך אין גאַנצן איינגעצויגן.

אין אַ פאַר מינוט אַרום איז אַריינגעקומען נאָך אַ יונג מיט נאָך אַ
שיסל גריץ מיט ברויט:

— "ר' יוסף שיקט דעם תלמיד אָנבײַסן!"

נאָר דער תלמיד האָט נישט אַוועקגענומען די הענט פֿון פנים.

דער ראש-ישיבֿה האָט אַוועקגעלייגט דעם לעפֿל און איז צוגעגאַנגען
צום תלמיד. אַ וויילע האָט ער מיט שטאַלצער ליבע אויפֿן געקוקט,
דערנאָך האָט ער איינגעהילט די האַנט אין דער פּאָלע און אָנגערירט
אים דעם אַקסל.

— מען האָט דיר געבראַכט עסן, — וועקט ער אים מיט אַ פֿריינטלעך
קול. טרויעריק און לאַנגזאַם האָט דער תלמיד אַוועקגענומען די
הענט פֿון פנים. און דאָס פנים איז נאָך בלאַסער געוועזן, און די
אונטערגעשלאָגענע אויגן האָבן נאָך ווילדער געברענט.

— איך ווייס, רבי! ענטפֿערט ער — נאָר איך וועל נישט עסן היינט!

— דער פֿערטער תענית? — האָט דער ראש-ישיבֿה געפֿרעגט
פֿאַרווונדערט, —

– און אָן מיר? גיט ער צו מיט אַ פרעטענזיע.

– עס איז אָן אַנדערער תענית – ענטפֿערט דער תלמיד, – עס איז אַ תענית-תשובֿה!

– וואָס רעדסטו? דו – און אַ תענית-תשובֿה?

– יאָ, רבי! אַ תענית-תשובֿה... אַ רגע פֿרֿיער, ווען איר האָט אָנגעהויבן עסן, האָב איך געהאַט אַ הרהור... עוֹבֵר צו זײַן אויף לא-תחמוד!

אין דער זעלבער נאַכט, גאַנץ שפעט, האָט דער תלמיד געוועקט דעם רבין. זיי זענען ביידע געשלאָפֿען, זיך קעגניבער, אויף בענק אין קלויז.

– רבי – רבי! האָט ער גערופֿן מיט אַ שוואַך קול –

– וואָס איז? האָט זיך דער ראש-ישיבֿה אָפֿגעכאַפט דערשראָקן.

– איך בין אַצינד אין דער הויכער מדרגה...

– ווי אַזוי? פֿרעגט דער ראש-ישיבֿה נאָך אַ ביסל פֿאַרשלאָפֿן.

– עס האָט אין מיר געזונגען!

דער ראש-ישיבֿה האָט זיך אויפֿגעזעצט:

– ווי אַזוי, ווי אַזוי?

– איך ווייס אַליין נישט, רבי – האָט דער תלמיד מיט נאָך אַ שוואַכערן קול געענטפֿערט, איך האָב נישט געקענט שלאָפֿן, האָב איך מיך פֿאַרטײַפֿט אין אייער שמועס... איך האָב געוואָלט דווקא קענען דעם ניגון... און איך האָב פֿאַר גרויס צער, וואָס איך קען נישט דעם ניגון, אָנגעהויבן וויינען... עס האָט אין מיר אַלץ געוויינט; אַלע אַבֿרים האָבן געוויינט פֿאַרן רבונו של עולם!

דערביי האָב איך געמאַכט די צרופֿים, וואָס איר האָט מיר
איבערגעגעבן... אַ ווונדערלעכע זאַך: נישט מיטן מויל, נאָר עפעס
אינעווייניק... פֿון זיך אַליין! ראַפֿטום איז מיר ליכטיק געוואָרן...
איך האָב געהאַלטן צו די אויגן און עס איז מיר געווען ליכטיק, זייער
ליכטיק, זייער שטאַרק ליכטיק!...

– אָט! בייגט זיך צו דער ראש-ישיבֿה.

– דערנאָך איז מיר געוואָרן פֿון דעם ליכט אַזוי גוט, אַזוי לייכט.. עס
האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איך וועג גאַרנישט, אַז מײַן גוף האָט די
וואָג פֿאַרלוירן, אַז איך קען פֿליען...

– אָט! אָט!

– דערנאָך בין איך געוואָרן לוסטיק, לעבעדיק, לאַכנדיק... דאָס פנים
האָט זיך מיר נישט גערירט, די ליפֿן אויך נישט, און איך האָב דאָך
געלאַכט... און אַזוי גוט, אַזוי גוט, אַזוי האַרציק, אַזוי נחתדיק
געלאַכט!

– אָט! אָט! אָט! – מתוך שמחה!

– דערנאָך האָט עפעס אין מיר געברומט, ווי אַן אָנהייב פֿון אַ ניגון
געברומט –

דער ראש-ישיבֿה איז אַראָפֿגעשפרונגען פֿון זײַן באַנק און איז מיט אַ
מאָל געווען ביים תלמיד: –

– נו – נו –

דערנאָך האָב איך געהערט, ווי עס האָט אין מיר אָנגעהויבן זינגען!

– וואָס האָסטו געפֿילט? וואָס? וואָס? זאָג!

– איך האָב געפֿילט, אַז אַלע חושים זענען מיר פֿאַרשטאַפט און
פֿאַרמאַכט, און עפעס אינעווייניק זינגט... און אַזוי ווי מען דאַרף –
נאָר אַן ווערטער, אָט אַזוי...

– ווי אַזוי? ווי אַזוי?!

– ניין, איך קען נישט... פֿרײַער האָב איך געוואוסט... דערנאָך איז
פֿונעם זינגען געוואָרן... געוואָרן...

וואָס איז געוואָרן – וואָס?...

– אַ מין שפּילן... גלייך, להבדיל, איך וואָלט אינעווייניק אין מיר אַ
פֿידל געהאַט, אָדער גלייך יונה קלעזמער זאָל אין מיר זיצן און
שפּילן זמירות, ווי ביים רבין צום טיש! נאָר עס האָט געשפּילט נאָך
בעסער, נאָך איידעלער, מיט נאָך מער רוחניות! און אַלץ אָן אַ שום
קול סאַמע רוחניות!...

– וויל איז דיר! וויל איז דיר! וויל איז דיר!

אַצינד איז אַלץ אַוועק! – מאַכט טרויעריק דער תלמיד, – עס האָבן
זיך מיר צוריקגעפֿענט די חושים, און איך בין אַזוי מיד, אַזוי מי-ד!
אַז איך...

– רבי – האָט ער ראַפּטום אַ געשריי געטון, זיך אָנכאַפּנדיק ביים
האַרץ, – רבי! זאָגט מיט מיר ווידוי! מען איז געקומען נאָך מיר! –
עס האָט דאָרט אין פּמליא של מעלה אַ זינגערל פֿאַרפֿעלט! אַ מלאך
מיט ווייסע פֿליגל!... רבי! רבי! שמע ישראל; שמעע... ישׁ...

דאָס גאַנצע שטעטל ווי איין מענטש האָט זיך געוואונטשן אַזאַ טויט,
נאָר פֿאַרן ראש-ישיבֿה איז נאָך ווייניק.

נאָך אַ פּאַר תעניתים, – קרעכצט ער, – וואָלט ער שוין געשטאַרבן
"בנשיקה"!

באַאַרבעט און צוגעגרייט פֿון בנימין צדוק, לעאָנאַרד פּראָגער, נח מילער און רפֿאל פֿינקל.

Copyright © 2001 Noyekh Miller and Leonard Prager

All Rights Reserved